

Oponentský posudek:

Jindřich Špergl
MÍSTNÍ LIDOVÉ SOUDY (1961-1970)

—
SOCIALISTICKÝ EXPERIMENT V TEORII A PRAXI

Disertační práce

Školitel: prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.

Studijní program: Teoretické právní vědy – Právní dějiny a římské právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 22. 6. 2022

Předložená disertační práce má rozsah celkem 456-ti stran textu s následným seznamem použitých pramenů a literatury o sedmnácti stranách. Práce tedy rozhodně naplnila rozsah pro disertační práce požadovaný.

Předložená práce má tři základní části. První je samotné téma místních lidových soudů (následně jen MLS) a je příznačně nazváno Místní lidové soudy v teorii. Druhá část se věnuje pak praxi MLS v okrese Mělník a konečně třetí, která se věnuje komparaci se zahraničními obdobami tohoto institutu. Toto členění je logické, přehledné a plynule na sebe navazuje.

První část tvoří téměř polovinu celé práce a samotnou je ji možno rozdělit do dvou celků, co předcházelo a jaké bylo pozadí pro MLS a následně jaká byla úprava MLS samotná. První část této kapitoly je významná, jelikož řadě dnešních čtenářů je již pozadí a celkově společnost dané doby dosti vzdálená. Pro pochopení samotného institutu MLS, který je svým způsobem dosti kuriozní a atypický, je toto pozadí důležité. Tím nemám na mysli jen otázky právního charakteru (např. změť pracovně právních norem před přijetím zákona č. 65/1965 Sb.), ale – a to zejména – situaci politickou. Není proto divu, že v práci jsou hojně v této fázi citovány různé politické projevy, ať již domácích, nebo sovětských politiků. Pozornost je věnována i soudružským soudům, jako jakémusi předchůdci MLS. Následně druhá část pak již v celkem sedmi podkapitolách řeší otázku MLS a to včetně právní úpravy, novelizace, a aplikace. Pozornost je věnována pochopitelně také obsazování soudů, příslušnosti a v neposlední řadě také zániku MLS. Velmi zajímavou otázkou je i geneze názvu MLS.

Na první pohled se může někdy zdát, že tyto situace, často v podobě přímé citace, jsou značně rozsáhlé a na některých stranách téměř převažují nad samotným textem autora (srovnej např. s. 8, 11, 13, 48, 49, 58). Na druhou stranu je třeba říci, že to rozhodně není na škodu, v celkovém rámci práce však tomu tak není a citované pasáže – byť rozsáhlé – dávají smysl pro pochopení

dané otázky. Skutečnost, že autor se problematice věnuje do hloubky prokazuje nejen velmi rozsáhlý poznámkový aparát (a to jak do počtu, tak i faktického rozsahu textu poznámek samotných) nebo to, že pracuje velmi hojně s archivními materiály, ale i to, do jakých detailů autor zachází. Zde je možno např. uvést desinterpretaci filmu „Otčij dom“ z úst ministra Kopeckého, který se jednou ze scén snažil podpořit vznik soudružských soudů, či otázku geneze samotného názvu mimořádných lidových soudů. Pozitivně je možno hodnotit i statistické přehledy ohledně činnosti MLS.

Druhá část, jak bylo naznačeno se pak věnuje aplikační praxi. Zde recenzent kvituje fakt, že se autor zaměřil na konkrétní oblast – tj. okres Mělník. Tato volba je velmi vhodná mj. i z toho důvodu, že spisy z tohoto okresu neprošly skartačním řízením (téměř) a tedy je fond poměrně ucelený, byť ani v tomto případě není kompletním (např. MLS při MNV Mělník, MLS np. Vitana Byšice,...). Autor se neomezuje jen na fondy jednotlivých MLS, ale zkoumá i ostatní fondy (ONV, MNV...), kde se objevují hodnocení těchto soudů, přičemž tato interakce dokumentů umožňuje komplexnější pohled. I v této části autor velmi pěkně kombinuje práci s konkrétními případy a statistické přehledy činnosti příslušných soudů. Opět je možno se setkat se zajímavými detaily, jako např. otázka zániku MLS v Kralupech nad Vltavou, kdy o jeho zániku neměl povědomí ani předseda MNV. Důvodem mělo být uplynutí funkčního období soudců a „obecný nezájem o pokračování jeho činnost“.

Konečně třetí, rozsahem nejmenší část práce se věnuje komparaci s podobnými orgány v zemích východního bloku. V samostatných podkapitolách je zcela pochopitelně věnována pozornost soudružským soudům v SSSR a pak také společenským soudům v NDR. Poslední podkapitola se pak souhrnně věnuje ostatním zemím. Zde je třeba upozornit zejména na poměrně obsáhlý popis fungování soudružských soudů v SSSR převzatý z díla G. Feifera, amerického novináře a historika, který v r. 1962 v Moskvě studoval. Tento popis je velmi zajímavý, nicméně jako poměrně negativní hodnotím fakt, že de facto celá příslušná podkapitola je postavena prakticky výhradně na něm. S ohledem na to, že však komparace není gros práce, nepovažuji to za zásadní chybu.

Podobně mne poněkud zarazil fakt, že u tak rozsáhlé práce se autor zvládl omezit na závěr o necelých dvou stranách. I přes stručnost je třeba uznat, že je v něm autorem řečeno skutečně vše podstatné.

Mají-li být uvedeny výtky k této práci, pak do značné míry se nebudou týkat obsahu, ale spíše stránky formální. Poněkud zarážející mi přijde fakt, že autor, který tak hojně pracuje s archivními materiály, je uvádí až na konci seznamu použitých zdrojů, ještě pod názvem „Ostatní zdroje“. U podobných seznamů je obvyklé archivní materiály uvádět na prvním místě

a až za nimi přehled literatury. Ještě více zarážející je pak skutečnost, že v seznamu literatury nejsou autoři uvedeni abecedně, a dokonce ani týž autor není uveden vedle sebe (Lenin, Přenosil). Pak je zde další otázka, zda je seznam literatury kompletní, neboť jsem v něm publikaci G. Feirera nenašel. Podobně i v textu samotném je třeba hodnotit negativně situace, kdy autor nerespektuje pravidlo, že přímá citace (bereme-li, že text uvedený v uvozovkách je přímou citací) za sebou, popř. před sebou neobsahuje uvedení zdroje. Tak tomu je např. u pozn. 135 a 136, jež jsou zjevně citací Chruščovova projevu, ale tato informace v nich chybí, stejně tak jako zdroj českého textu. Navíc ani tyto texty nejsou v kurzívě, kterou jinak autor pro přímou citaci využívá. Podobně je tomu i v případě pozn. 203 a nebo také na s. 440, kde již text je kurzívou a je patrné, že jde o přímou citaci Feirera. Zde je možné, že se autorovi nechtělo odkazovat dalším odkazem na jeden a ten samý zdroj, je však opět třeba připomenout, že přímá citace musí mít uveden zdroj vždy.

Celkově pohled na práci je třeba hodnotit zejména podle jejího obsahu, který je velmi pěkný, výše uvedené formální chyby přisuzuji dílem nezkušenosti (řazení pramenů), především však nepozornosti spojené se snahou odevzdat práci včas. Ty sice hodnotu práce snižují, nicméně rozhodně ne natolik, aby nemohla být přijata k obhajobě a obhájena.

K diskusi navrhuji následující otázky:

1. Zamyšlení, proč nebylo využito již existujících soudružských soudů?
2. V čem je hlavní důvod toho, že v ostatních zemích východního bloku soudy fungovaly až do pádu železné opony, zatímco u nás tomu tak nebylo - tendence pro jejich zrušení zjevně nejsou spojeny se samotným srpnem 1968?

doc. JUDr. Pavel Salák jr.

Katedra dějin státu a práva PrF MU